

# Methoden voor onderwijskundig onderzoek

Jacob van der Wel

Opie, C. (red.). *Doing educational research. A guide to first time researchers*. London: Sage Publications, 2004, 240 pagina's, ISBN 0 7619 7002 9. £ 18.99.

Onderwijskundig onderzoek, zoals ik *educational research* vertaal, is een breed vakgebied. Breed qua aandachtsveld, in focus variërend van de voorwaardelijke kant van het onderwijs (denk bijvoorbeeld aan de rol van de schoolorganisatie) tot puur onderwijsinhoudelijk, maar ook breed qua onderzoeksaanpak (kwalitatief/kwantitatief, kleinschalig/grootschalig, soms ook sterk experimenteel). Een kenmerk van veel onderwijskundig onderzoek is dat het zich richt op onderwijsvernieuwing, zowel in ontwikkelende als in evaluerende zin; de *vox populi* zegt immers dat het onderwijs 'altijd beter kan'.<sup>1</sup>

In de meest ruime zin is onderwijskundig onderzoek al het onderzoek dat een onderwijs-thema als hoofdonderwerp heeft. De auteurs van *Doing educational research* kiezen er niet voor het vakgebied scherp af te bakenen. Sterker nog, bij de definiëring van het begrip 'onderwijskundig onderzoek' beperken zij zich tot het uitleggen wat onderzoek is. Dat doen zij overigens op een manier die overzichtelijk en tegelijk inzichtelijk is, geschikt voor de beoogde doelgroep van beginnende onderzoekers. Door niet al te sterk de nadruk te leggen op de onderwijskundige component is het boek ook bruikbaar voor anderen die zich met sociaal-wetenschappelijk onderzoek bezighouden. Waar nadelen vaak hun voordelen hebben, kunnen voordelen ook nadelen met zich meebrengen: in weerwil van de titel ontbreekt een specifiek onderwijskundig perspectief waardoor het boek minder uniek is. Er zijn immers meer handboeken voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek dan voor onderwijskundig onderzoek. De zes auteurs zijn, op de eindredacteur na, werkzaam aan de University of Sheffield. De eindredacteur, Clive Opie, is verbonden aan het Institute of Education van de Manchester Metropolitan University. Na het inleidende hoofdstuk (*What is educational research*) volgen negen hoofdstukken waarin achtereenvolgens aan bod komen: de (keuze van een) methodologie en de ethiek van het onderzoek, het schrijven van een onderzoeksverslag, de betrouwbaarheid van het onderzoek, de onderzoeksaanpak (bijvoorbeeld casestudy's), onderzoeks-instrumenten (denk aan vragenlijsten, interviews), de presentatie van de data, het gebruik van een tweetal data-analyseprogramma's (NUD·IST en ATLAS.ti) en de kwantitatieve analyse (in de vorm van een, overigens bruikbare, glossary van de belangrijkste begrippen).

Aan het begin van elk hoofdstuk wordt aan de lezer een vraag gesteld. Het hoofdstuk over schrijven (hoofdstuk 3) begint bijvoorbeeld met de vraag *What are your views of academic writing?* Deze aanpak nodigt uit om zelf na te denken, al moet je daarvoor je neiging om verder te lezen even onderdrukken. De meeste hoofdstukken zijn helder geschreven en geven een goed overzicht. De auteurs staan bovendien stil bij de belangrijkste valkuilen. Sterk in dat opzicht is bijvoorbeeld de ruime aandacht voor de ethiek van het onderzoek aan het begin van het boek (hoofdstuk 2). Zo wordt de beginnende onderzoeker erop gewezen zich bewust te zijn van de gevolgen van het onderzoek voor de respondenten. Op een vaak beknopte wijze

werpt het boek een goed licht op de verschillende onderdelen van de uitvoering van een onderzoek.

Ter afsluiting wil ik het nog kort hebben over de softwareprogramma's voor analyse van kwalitatieve data. Twee hoofdstukken in het boek zijn gewijd aan dit type softwareprogramma's, NUD·IST (hoofdstuk 8) en ATLAS.ti (hoofdstuk 9). Zelf heb ik nauwelijks gebruikerservaring met zulke programma's; ik ben ooit eens met Kwalitan begonnen maar heb te snel het geduld verloren om ermee door te zetten en het ook te gebruiken bij de analyse van de interviewverslagen. In een enkel geval gebruik ik wel Acces, een programma dat wel bruikbaar is om materiaal thematisch te ordenen. Ik moet bekennen dat ik een zekere achterdocht heb tegen dit soort programma's. Ik heb niet de indruk dat de betrouwbaarheid van de analyse per se groter wordt door het gebruik van zo'n programma, terwijl mijn vooroordeel me influistert dat dat toch een voorname reden is waarom onderzoekers het gebruiken. Wat de auteur over NUD·IST schrijft helpt ook niet erg:

*NUD·IST allowed me to bring together relevant text from 47 interviews a great deal more easily than if I had attempted to manually cut and paste the material. However, the interpretation of the data, and telling the story, came from detailed reading of the interviews, talking about them to others, as well as reading the excerpts placed under each theme, and I did not exploit the theorising capabilities of the software.* (p. 177)

De beide hoofdstukken uit *Doing educational research* hebben me niet over de streep kunnen trekken. Desondanks ben ik toch wel nieuwsgierig naar verdergaande ervaringen met deze software.

### Noot

- 1 Degenen die zich een beeld willen vormen van wat er heden ten dage gaande is aan onderwijskundig onderzoek in het Nederlandse taalgebied, verwijs ik naar de website van de Onderwijs Research Dagen (ORD), voorjaar 2005 gehouden in Gent: <http://users.ugent.be/~rvderlin/ORD2005/Startpagina.htm>.

## Een kloek werk voor in de kast

Tony Hak

Seale, C., G. Gobo, J.F. Gubrium & D. Silverman (eds.). *Qualitative Research Practice*. London: Sage, 2004, 640 pagina's, ISBN 0 7619 4776 0. £ 85,00.

Bij de eerste kennismaking met deze kloek bundel van 640 dichtbedrukte pagina's is het niet duidelijk wat voor soort boek dit eigenlijk is. Het ziet eruit als een handboek dat de lezer praktisch advies gaat geven en de titels van de hoofdstukken (1. *Interviews*, 2. *Oral History*, 3. *Biographical Research*, enzovoort) lijken dit te bevestigen. Maar wanneer je de hoofdstukken